

## L. LICHTVELD

stapelend in het ene procédé, stof van stof schrapend in het andere. Doch op het procédé komt het waarlijk niet aan. Toevoegend of kervend ontstaat er een taaie strijd tussen zijn geest en de stof vóór hem; zijn geestesoog *ziet* niet slechts het beeld dat hij maken wil, zijn ganse wezen doorlééft het, en die tinteling — zou men willen zeggen — deelt zich mede aan de oppervlakten die hij beroert, aan de diepten die ondoordringbaar vóór hem liggen. Maar hoe? Dat is het geheim; dat is het onachterhaalbare van alle kunst, dat is het vererenswaardige godswonder waarmee de Eeuwige Gedachte zich in de begenadigden onder ons openbaart.

Hoe werd de oer-gedachte stof? Wij weten het niet, en het ligt niet in 's mensen aard dit ooit geheel te weten; hij kan het slechts vermoeden in ogenblikken van verstilde vroomheid en verlichte schouwing. Maar het moet op analoge, zoal niet gelijke wijze als de Demiurg zijn, dat de kunstenaar bezieling geeft aan de stof waarmee hij verkeert, dat zijn geest zich in vormen en gestalten openbaart, dusdanig, dat iets van deze geest *in schoonheid evident* wordt.

## II

Een eigenaardige beperking legt de beeldhouwer zich op bij de vervaardiging van het *portret*; een beperking welke des te groter meesterschap vergt, wijl heel bijzondere weerstanden, moeilijkheden van de vorm, overwonnen moeten worden. Vrijwillig onderwerpt de kunstenaar zich aan bepaalde vooropgestelde begrenzingsen, om in de strijd met deze obstakels over de stof te zegevieren gelijk een monarch de massa voert door zichzelf aan banden te leggen met een grondwet.

Van oudsher heeft alle kunst deze zelfbeperking gekend, die haar in staat stelde boven zichzelf uit te stijgen. Voor het drama ontstond de regel der drie eenheden, en zelfs de lyricus, de uitbundige bij definitie, drong zijn gevoelens samen in het strenge keurs van distichon, sonnet of stanza. De muziek streefde steeds opnieuw naar strenger formalisme, dat op den duur de haar eigen syntaxis werd, welke zelfs in zulke gecompliceerde vormconstructies als die van fuga of sonate nimmer verstarren kon, maar steeds nieuwe vrijheid won uit straffere discipline. Voor de beeldende kunst lag de begrenzing in het „afbeelden”, in het portret van mens en natuur. Vrije schepping en voorbewuste fantasie werden onder contrôle gesteld van de „gelijkenis”, de analogie met het door de natuur gegeven object. Doch de opgaaf was: een „overeenstemming” te bereiken, — geen identiteit. De eigen aard van vormgeving en materiaal mocht nooit verloochend worden;